

Innspill til forslag om fredning av Henningsvær kulturmiljø

Det kom inn 15 innspill til forslag om fredning av Henningsvær kulturmiljø innen fristen. Innspillene til høringen viser at noen er utelukkende positive til fredningsforslaget, noen er bekymret for at framtidige tiltak i området vil kunne svekke de verdiene som en eventuell fredning er ment å ivareta, mens andre uttrykker bekymring for at en fredning vil forhindre videre utvikling og lokalt selvstyre.

Innspillene er sammenfattet og kommentert under.

Riksantikvarens innledende merknader

Fredningen legger til rette for utvikling

Flere uttrykker bekymring for at en fredning vil hindre utvikling og mulighet for eiere til å gjennomføre tiltak. Utvikling er formålsfestet i forslaget til forskrift. Både bestemmelsene i forskriften og rådene i forvaltningsplanen er utformet for å legge til rette for løsningsorientert forvaltning. Når utvikling er en del av formålet, betyr dette at behandling av søknader må følge opp dette. Henningsvær har næringsliv, tilknyttet blant annet fiskeri, industri, handel og reiseliv. I arbeidet med fredningssaken har vi lagt vekt på å finne en balanse mellom vern og utvikling, da bevaring er en av forutsetningene for reiselivet, mens endringer kan være nødvendig for annen næring. Riksantikvaren mener at fredning gir rom for begge.

Det vil fremdeles være mulig å gjennomføre tiltak etter en fredning. Fredningen er på mange områder videre enn reguleringen. Reguleringen har tre vernesoner, med fokus på materialautentisitet. Fredningen setter søkelys på helhet og på lesbarhet, heller enn det enkelte bygg og deres materialekthet. I utarbeidelsen av fredningsforslaget har vi fått flere innspill om at noe av det som kjennetegner Henningsvær er at bebyggelsen har kommet til som et resultat av konkrete behov, tilgang på materialer og klimatiske forhold. Dette har vi tatt hensyn til i utformingen av bestemmelsene.

Fredningen endrer ikke kommunens rolle som lokal planmyndighet og næringsutvikler

Flere av innspillene er knyttet til at en fredning vil ta vekk muligheten til lokalt selvstyre. En fredning opphever ikke kommunale reguleringsplaner. Dersom Henningsvær fredes, vil Vågan kommune fremdeles være planmyndighet og lokal næringsutvikler. Dette vil være like viktig og relevant etter en eventuell fredning, som det er i dag.

Fredningsbestemmelsene er forankret i lokale tilbakemeldinger og lokal medvirkning, og de er tilpasset behov og utfordringer i Henningsvær.

Fredningen opphever ikke annet lovverk

Fredningen skal virke sammen med annet lovverk. I likhet med reguleringen, vil det måtte gjøres en balansert vurdering av hvordan noe best skal ivaretas. Det må fremdeles tas hensyn til brann og sikkerhet, trafikkavvikling mv. Fredningen legger til rette for dette. Fredningsforslaget er utformet på en måte som gjør det mulig å finne løsninger som tilfredsstiller kravene fra andre myndigheter.

En fredning vil på samme måte som mange andre nasjonalt gitte rammer, for eksempel plan- og bygningsloven med forskrifter som TEK 17 (byggteknisk forskrift) og SAK 10 (byggesaksforskriften), og krav fra andre myndigheter, være et rammeverk som ligger rundt de vanlige lokale prosessene. Fredningsbestemmelsene er forankret i lokale innspill og lokal medvirkning, og tilpasset behov og utfordringer i Henningsvær. En fredning vil i noen tilfeller kunne medføre at det lempes noe på krav etter andre lovverk, for eksempel tekniske krav til byggverk eller krav fra Arbeidstilsynet eller Mattilsynet. Fredning kan slik sett bidra til at man kan få en langsiktig og bærekraftig utvikling i Henningsvær, fordi dette rammeverket er skreddersydd til de lokale forholdene.

Høringsinnspill og Riksantikvarens kommentarer

1. Børge Larsen, 04.1.2021, dokument 20/09940-33

Sammendrag av innspill:

Mener at Henningsvær ikke er tjent med en kulturmiljøfredning. Han viser til at prosessen rundt spørsmålet har vært grundig, men er av den oppfatning at kommunen og innbyggerne selv klarer å bevare særpreget i Henningsvær. Han viser blant annet til den kommunale reguleringsplanen som kan endres lokalt dersom det er ønskelig.

Det er ikke behov for en statlig regulering som blir gjeldende i evig tid, og som bare regjering og Kongen i statsråd kan endre. Det trengs ikke en reguleringsplan som fylkeskommunen skal administrere. Henningsvær vil ha behov for å forandre seg hvis det skal overleve som et livskraftig samfunn. En kulturmiljøfredning og et Henningsvær i utvikling er ikke forenlig, selv om dette står som en forutsetning i forskriften. Det kan være mulig på papiret, men ikke i praksis. Regulerings- og byggesaker forvaltes best med lokal kunnskap.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. Riksantikvaren er glade for at prosessen rundt spørsmålet om fredning oppfattes som grundig.

Forslag til fredningsforskrift og reguleringsplanen er forskjellig på tre vesentlige områder:

- a) For det første er det tidsperspektivet; et kulturmiljø fredes for «evigheten» men reguleringsplaner endres med jevne mellomrom.
- b) En kulturmiljøfredning har hovedfokus på helheten og sammenhengen mellom kulturminnene i området, mens reguleringsplaner i stor grad er objektorientert og opptatt av materialbruk og -autentisitet.
- c) Kulturmiljøfredningen har et nasjonalt perspektiv mens reguleringsplanen har et lokalt perspektiv.

Forslaget til fredningsbestemmelser er utformet med dette som bakteppe. Den betydningen Henningsvær har hatt for Lofotfisket og for kyst- og fiskerihistorien lokalt har også stor betydning for vår felles historie. En fredning vil bidra til å ta vare på denne historien både for dagens, og for fremtidens generasjoner.

I utformingen av fredningsbestemmelsene har Riksantikvaren lagt stor vekt på at bestemmelsene skal ha en god balanse mellom vern og utvikling og danne det nødvendige rammeverket for utviklingen av Henningsvær i et langsiktig perspektiv. Dette fremheves blant annet i formålet, hvor det heter at fredningen skal legge til rette for at Henningsvær

oppretholdes og videreutvikles som et levende sted med boliger, fiske, handel og annen næringsvirksomhet. Rådene i forvaltningsplanen er utformet for å være løsningsorientert.

Når utvikling er en del av formålet, betyr dette at kulturmiljøforvaltningen må være utviklingsrettet og løsningsorientert i behandlingen av søknader. Næringslivet i Henningsvær knytter seg både til mer tradisjonelt fiskeri, industri og handel, og til reiselivsnæring. Bevaring er en av flere viktige forutsetninger for reiselivet, mens større fysiske endringer kan være nødvendig for annen næring. I arbeidet med fredningssaken har vi lagt vekt på å finne en balanse mellom vern og utvikling.

Riksantikvaren er enig i at reguleringsplaner og byggesaker forvaltes best lokalt. En fredning vil ikke endre på dette. Kommunale reguleringsplaner oppheves ikke av en fredning, og en fredning er heller ikke til hinder for ny regulering. Selv om det er Kongen i statsråd som vedtar forskriften, kan departementet vedta mindre vesentlige endringer og gi utfyllende bestemmelser om gjennomføring av forskriften dersom det viser seg å bli nødvendig, jf. forskriften § 11.

Som nevnt innledningsvis vil en fredning på samme måte som mange andre nasjonalt gitte rammer, for eksempel plan- og bygningsloven med forskrifter som TEK 17 (teknisk forskrift) og SAK 10 (byggesaksforskriften), og krav fra andre myndigheter, være et rammeverk som ligger rundt de vanlige lokale prosessene. Fredningsbestemmelsene er forankret i lokale innspill og lokal medvirkning, og de er tilpasset behov og utfordringer i Henningsvær. En fredning vil også i noen tilfeller kunne medføre at det lempes noe på krav etter andre lovverk, for eksempel tekniske krav til byggverk eller krav fra Arbeidstilsynet eller Mattilsynet.

Når det foreligger en reguleringsplan, med områder regulert til spesialområder bevaring (hensynsone kulturmiljø) slik tilfellet er i Henningsvær, innhenter kommunen uttalelse om saken fra regional kulturmiljømyndighet før saken blir behandlet og avgjort i kommunen. For Henningsvær er dette Nordland fylkeskommune. Dersom det søkes om dispensasjon fra reguleringsplanen, heter det i plan- og bygningsloven § 19-2, fjerde ledd at kommunen ikke bør dispensere fra planer når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg negativt om dispensasjonssøknaden. Dette gjelder i alle tilfeller hvor andre myndigheters interesser er direkte berørt innenfor reguleringsområdet. På denne måten er kommunen også i dag styrt av statlige føringer.

2. Kjersti Johansen, Børge Larsen, Siv-Hilde Lillehaug, Geir Robertsen, Lena Wiik Nilsen, Trygve Nilsen, Anna Lise Bringsli og fremtidige generasjoner, 08.01.2021, dokument 20/09940-44

Sammendrag av innspill:

Innspillet er sendt inn av en sammensatt gruppe av innbyggere, forretningsdrivende og huseiere i Henningsvær. Gruppen mener at en kulturmiljøfredning ikke vil være et riktig skritt for utviklingen av Henningsvær. En kulturmiljøfredning vil være negativt for stedet og bør ikke gjennomføres.

- 1) Gjeldende reguleringsplan av 12.12.2008 har evnet å ivareta Henningsværs vekst og utvikling. Det er gjennom kommunalt planarbeid de fleste kulturminner i Norge får sitt vern.

- 2) Innføring av vernetiltak hjemlet i lovverket vil noen ganger bety større inngrep i private eierforhold og virksomheter, og det vil være en fordel om slike avgjørelser tas på lokalpolitisk nivå. Det er mye som kan tyde på at Vågan kommune har gode forutsetninger for å fortsette å ta vare på stedets utvikling gjennom reguleringsplanen.
- 3) En fredning innebærer at tiltakshavere må bruke tid på å sette seg inn i en mer omfattende søknadsprosess. Saksbehandlingen blir ulik når Nordland fylkeskommune ikke bare skal være høringsinstans, men avgjørende forvaltningsnivå.
- 4) Det viser seg svært ofte at kostnadene ved å utvikle gammel bebyggelse til moderne bygg er så høye at prosjekter ikke kan gjennomføres. Mulighetene for å søke om tilskudd til antikvariske merkostnader utgjør i disse tilfellene bare en promille.
- 5) Samtidig som fredningen skal legge til rette for at Henningsvær skal opprettholdes og videreutvikles, oppleves det at flytebrygger blir frarådet fordi de ikke passer inn i kulturmiljøet.
- 6) *Vern gjennom bruk* har blitt et viktig prinsipp i kulturminnevernet. Tanken er at bygninger som blir stående tomme og ubrukte forfaller, mens bygninger som fyller en funksjon blir vedlikeholdt.
- 7) I mange tilfeller er det ikke aktuelt å opprettholde opprinnelig bruk av bygninger, og det vil bli nødvendig med en bruksendring som ofte vil medføre inngrep og endringer. Typiske endringer vil være tilpasninger til krav i byggeteknisk forskrift og endring av interiør og planløsninger. Muligheter for dispensasjon omtales, men det skal alltid legges vekt på formålet med fredningen.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet.

- 1) Slik Riksantikvaren ser det, er det ikke noen motsetning mellom å ha en god reguleringsplan i Henningsvær og en kulturmiljøfredning. Reguleringsplanen og en eventuell fredningsforskrift utfyller hverandre og virker side om side. Begge regelverkene har fokus på vern og utvikling av Henningsvær, jf. § 1 *Planens intensjoner* i reguleringsplanen og § 1 *Formålet med fredningen* i forslaget til fredningsforskriften.

Forskjellen er at en kulturmiljøfredning har hovedfokus på helheten og sammenhengen mellom kulturminnene i området, mens reguleringsplanen i stor grad er objektorientert og opptatt av materialbruk og autenticitet. På denne måten utfyller og supplerer disse to regelverkene hverandre. Fredningsforslaget har tatt utgangspunkt i at lokale behov for utvikling skal imøtekommes og balanseres med vernehensyn. Den danner derfor grunnlaget for at kommunen i lang tid fremover har forutsigbare rammer knyttet til dette hensynet i sin framtidige planlegging. I tillegg er en fredning en anerkjennelse av Henningsværs nasjonale verdi som kulturminne. Fredningen understreker at det er ønskelig å ta vare på stedet som et av landets viktigste fiskevær for fremtidige generasjoner. Se også vår innledende merknad og våre kommentarer til innspill nr. 1.

- 2) Innledningsvis vil vi bemerke at både reguleringsplanen for Henningsvær og en eventuell fredningsforskrift er hjemlet i lov. Reguleringsplanen er hjemlet i plan- og bygningsloven, og en fredningsforskrift er hjemlet i kulturminneloven.

En fredningsforskrift vil supplere gjeldende reguleringsplan. Forslaget til forskrift gir stort rom for endring og utvikling i det foreslåtte fredningsområdet. Vi viser til formålsbestemmelsene hvor det heter at «Fredningen skal legge til rette for at Henningsvær opprettholdes og videreutvikles som et levende sted med boliger, fiske, handel og annen næringsvirksomhet» og «fredningen skal sikre helheten og de historiske, funksjonelle og visuelle sammenhengene i området». Se også vår innledende merknad og våre kommentarer til innspill nr. 1.

Kommunen vil også etter en eventuell fredning ha en sentral rolle i forvaltningen av og utviklingen av Henningsvær. En eventuell fredning opphever ikke reguleringsplanen, men vil gjelde i tillegg til denne.

Forvaltningen av en eventuell kulturmiljøfredning vil være delt mellom kommunen og fylkeskommunen, slik den også er i dag.

Når det foreligger en reguleringsplan med områder regulert til spesialområder bevaring (hensynsone kulturmiljø) slik tilfellet er i Henningsvær i dag, innhenter kommunen uttalelse om saken fra regional kulturmiljømyndighet før saken blir behandlet og avgjort i kommunen. For Henningsvær er dette Nordland fylkeskommune.

Når det søkes om dispensasjon fra reguleringsplanen, heter det i plan- og bygningsloven § 19-2, fjerde ledd at kommunen ikke bør dispensere fra planer når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg negativt om dispensasjonssøknaden. På denne måten er kommunen også i dag styrt av nasjonale føringer.

Etter en eventuell fredning vil Vågan kommune fortsatt behandle saker etter reguleringsplanen, men innenfor fredningsområdet må saker videresendes Nordland fylkeskommune for avgjørelse etter fredningsforskriften. Fylkeskommunens vedtak kan påklages til Riksantikvaren.

En fredning vil heller ikke være til hinder for en eventuell kommunal omregulering. Forskriften gjelder utvendige tiltak. Innvendige, tekniske eller interiørmessige tiltak og bruk både av bygninger og arealer styres av reguleringsplanen og annet nasjonalt lovverk. En fredning vil ikke endre på dette. Se også vår innledende merknad og våre kommentarer til innspill nr. 1.

Det er kommunen som er nærmest eiere og beboere. Kommunens kunnskap og samarbeid med eierne vil fortsatt være av stor betydning for god ivaretagelse av de unike verdiene i Henningsvær, samtidig som fredning av kulturmiljøet kan være en ressurs for utvikling. Vi viser også til at lokal deltakelse i fredningsarbeidet har vært et viktig grunnlag for utarbeidelsen av forskriften.

Vi minner også om at kommunestyret i sin behandling av denne saken kan påvirke hvordan fredningen til slutt blir seende ut ved å komme med merknader både til

fredningsbestemmelsene, omfanget av fredningen og det øvrige innholdet i forslaget til fredningen.

På denne bakgrunn mener vi at den lokalpolitiske forvaltningen, styringen og innflytelsen er i behold både i prosessen med fredning og etter at en eventuell fredning er vedtatt.

- 3) Vi kan ikke utelukke at søknadsprosessen ved en eventuell kulturmiljøfredning i enkelte tilfeller vil bli mer omfattende. Vi har forsøkt å avhjelpe dette i forvaltningsplanen kapittel 3.7. Det er også mulig å henvende seg til kommunen eller fylkeskommunen for å få hjelp til prosessen. Som nevnt over, kan alle vedtak som er fattet av fylkeskommunen klages på til Riksantikvaren.
- 4) I forslag til fredning ligger det mange muligheter til utvikling av kulturmiljøet. Se vår kommentar til pkt. 7 under. I forslaget til forvaltningsplan kapittel 3.8 er aktuelle tilskuddsordninger omtalt. Riksantikvaren må forholde seg til den årlige budsjettrammen fra Klima- og miljødepartementet. Siden 2015 og fram til og med 2020 har Henningsvær fått øremerkede tilskudd over Riksantikvarens midler. For 2016 ble det for eksempel gitt et tilskudd på 3,9 millioner til 12 prosjekter i Henningsvær, som omfattet både rorbuer, brygger, kaianlegg, butikk, sløyeskur og våningshus.
- 5) Nordland fylkeskommune har dessuten bevilget midler til tiltak over fylkeskommunens egne stedsutviklingsmidler. I 2018 gav Nordland fylkeskommune 2,1 millioner kroner til utvikling av Henningsvær torg.
- 6) Søknader om etablering av flytebrygger blir behandlet etter bestemmelsene i gjeldende reguleringsplan. Det kan ikke fattes vedtak etter en fredning som ikke er vedtatt. Fredningsforskriften åpner for at det kan gis dispensasjon for tiltak som er nødvendige av hensyn til sikkerhet og for tiltak som er nødvendig for fortsatt drift av fiskerinæring eller annen næringsvirksomhet. Dette vil også gjelde etablering av flytebrygger.
- 7) Det er riktig at *vern gjennom bruk* er, og har vært, et prinsipp i kulturminnevernet. Prinsippet innebærer *ikke* at tomme bygninger skal bli stående til nedfalls. Tvert imot innebærer prinsippet at det skal legges til rette for at bygninger skal kunne benyttes til eksisterende eller ny bruk. I den foreslåtte kulturmiljøfredningen er det også lagt til rette for at det kan gjøres en rekke endringer og tilpasninger når forutsetningene er til stede for dette.
- 8) Det er kun bygningenes eksteriør som omfattes av forskriften, ikke det innvendige. Bruksendring og innvendige endringer omfattes av gjeldende reguleringsplan og annet lovverk. I de tilfeller der innvendige tiltak får eksteriørmessige konsekvenser, åpner fredningen for å finne løsninger på dette. Fredningen åpner også for en rekke muligheter, fra tilbygg og ombygginger til hel eller delvis rivning. Forskriften åpner for at det kan gis dispensasjoner til tiltak som er nødvendige for fortsatt drift eller for å sikre ny eller eksisterende bruk.

Det er også riktig at det alltid skal legges vekt på fredningens formål i dispensasjonsbehandlingen. Når utvikling står som en forutsetning i forskriften, vil

dette være bestemmende for praksis. Det vil på samme måte som i dag måtte gjøres avveininger mellom ulike forhold. Dette krever at forvaltningen er løsningsorientert. En fredning vil også i flere tilfeller kunne medføre at det lempes noe på krav etter andre lovverk, for eksempel tekniske krav til byggverk eller krav fra Arbeidstilsynet og Mattilsynet. Vi viser også til vår innledende merknad og til våre kommentarer til innspill nr. 1.

3. Statens vegvesen, 09.10.2020, dokument 20/09940-16

Sammendrag av innspill:

Statens vegvesen har ingen innspill til saken ut ifra sitt ansvarsområde, og viser til at Nordland fylkeskommune har veieierrollen fra 1.1.2020 for fylkesveien til Henningsvær.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet og avventer fylkeskommunens eventuelle uttalelse.

4. Fredensborg v/ Mads Løkken Gjerding, 16.10.2020, dokument 20/09940-18

Sammendrag av innspill:

Det stilles spørsmål om hvorvidt eiendommen 5/309 er omfattet av fredningsforslaget, og hva som i tilfelle er forslått fredet. Det opplyses videre om at eiendommen i dag er en ubebygget tomt som er regulert til boligformål. I 2004 ble bygningen som tidligere stod på eiendommen ødelagt av brann.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. Eiendommen er omfattet av fredningsforslaget fordi nabobygningen, som vil være en del av det foreslåtte kulturmiljøet, strekker seg inn på eiendommen. Det er et krav etter kulturminneloven at fredninger tinglyses på alle eiendommer som blir berørt.

5. Sameiet Dreyers gate 65 v/ Roger Falch-Olsen, 25.11.2020, dokument 20/09940-23

Sammendrag av innspill:

Innspillet er i utgangspunktet et svar på nabovarsel om foreslått utbygging på eiendommen 5/45 (branntomta). Sameiet ber om at uttalelsen behandles som innspill til fredningsforslaget.

Sameiet mener det er positivt at det skjer noe på tomta, men er bekymret for at den planlagte utbyggingen ikke tar tilstrekkelig hensyn til verneverdiene i Henningsvær og vil kunne skape en uheldig presedens for tiltak innenfor det foreslåtte verneområdet. Sameiet legger til grunn at utbyggingen må skje i samsvar med planene for en eventuell kulturmiljøfredning. Sameiet kommenterer den planlagte utbyggingens plassering og dominans sammenlignet med tomtens størrelse og omkringliggende bebyggelse, og viser til manglende avklaringer om nabogrenser, branntekniske- og trafiksikkerhetsmessige forhold.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet.

Eiendommen 5/45 ligger innenfor reguleringsplanens bevaringsområde. Før en fredning eventuelt vedtas, vil ikke søknader om tiltak saksbehandles etter fredningsforslaget. Det er Vågan kommune som er rett myndighet til å fatte vedtak etter reguleringsplanen. Kommunen avgjør saken, men oversender søknad om tiltak til fylkeskommunen til uttalelse. Se vår innledende merknad for mer informasjon om dette, og om forholdet til annet lovverk.

6. Agu Eiendom AS v/Arve Guttelvik, 25.11.2020, dokument 20/09940-24

Sammendrag av innspill:

Innspillet er et svar på nabovarsel om planlagt utbygging på eiendommen 5/45. Dokumentet er sendt i kopi til Riksantikvaren. Vi anser det for å være et innspill til fredningssaken.

Agu Eiendom AS er positivt innstilt til bygging på tomta, men mener at bygningen er for stor og dominerende, både sett opp mot størrelsen på tomta og omkringliggende bebyggelse. Det stilles spørsmålsteget til hvorvidt det er tatt tilstrekkelig hensyn til brannsikkerhet, og trafikale forhold i byggeplanene.

Agu Eiendom AS er kritisk til at utbygging for turisme kommer så tett innpå en arbeidsplass med helårsdrift, og påpeker at driften kan medføre ulempe for beboerne i det planlagte nybygget. Selskapet er også bekymret for at ferierende beboere skal bli et hinder for utførelse av arbeidet, ved at det må tas hensyn til at de bor så nært. Som eksempel nevnes det at utbygger har klaget på en søknad om å sette opp en notbinge på eiendommen, dels fordi den vil bli til sjenanse for de planlagte leilighetene.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. En del av formålet med fredningen er å legge til rette for videre næringsutvikling i Henningsvær, men regulerer ikke hvilken type bruk det legges opp til på de ulike eiendommene. Det er reguleringsplanen og plan- og bygningsloven med forskrifter som regulerer bruken og innvendige tiltak i bygningene.

Eiendommen 5/45 ligger innenfor reguleringsplanens bevaringsområde. Det er Vågan kommune som er rett myndighet til å fatte vedtak etter reguleringsplanen. Kommunen avgjør saken, men oversender søknad om tiltak til fylkeskommunen til uttalelse. Se vår innledende merknad for mer informasjon om dette.

7. Linda Kaurin Nesse og Jørgen Gormsen, 19.12.2020, dokument 20/09940-29

Sammendrag av innspill:

Mener at forslaget til fredning er grundig behandlet. Det har vært interessant å lese det og de gir sin fulle støtte til forslaget.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet.

8. Alf Martinsen, 31.12.2020, dokument 20/09940-30

Sammendrag av innspill:

Ser ingen fordeler med en fredning av Henningsvær. Restriksjonene som vil komme på boliger og eiendommer vil være en ulempe for eierne. Fredningsbestemmelsene vil legge sterke føringer og begrensninger både på renovering og oppgradering av boliger i området, både når det gjelder materialvalg og utforming uten at det blir gitt noen form for økonomisk kompensasjon for dette. Kan heller ikke se at et fredningsforslag vil være noen fordel for Henningsvær økonomisk sett.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. Henningsvær er allerede underlagt vern gjennom reguleringsplan. Denne gir føringer for hvilke tiltak som kan utføres på bebyggelsen. Etter reguleringsplanen er bygningene inndelt i tre kategorier og har fokus på det enkelte objekt, i motsetning til fredningsforslaget som ikke differensierer området. Særlig for kategori 1 og 2 i reguleringsplanen er det tydelige begrensninger og føringer, både for hva som kan tillates benyttet av materialer og utforming.

Fredningsforslaget åpner innen visse rammer for en løsningsorientert tilnærming, både når det gjelder oppgradering, endring, utforming og bruk av materialer. En kulturmiljøfredning medfører også at det er mulig å søke om tilskudd til vedlikehold og istandsetting. I forbindelse med fredningssaken i Henningsvær er det allerede gitt tilskudd til flere tiltak i det foreslåtte fredningsområdet.

Både plan- og bygningsloven med forskrifter om tekniske krav til byggverk, og andre lover og forskrifter setter begrensninger på hva som kan tillates gjort på en eiendom. Se mer om dette i vår innledende merknad.

Fredningsforslaget åpner for at man skal kunne ta hensyn både til verne- og utviklingshensyn. Deler av Henningsværs næringsliv har kulturmiljøet som livsgrunnlag, mens andre deler av næringslivet kan ha et større behov for at endring skal være mulig. Dette legger fredningen til rette for.

9. Henningsvær Rorbuer ved Mariann og Tom Eilertsen, 25.12.2020, dokument 20/09940-31

Sammendrag av innspill:

Innspillet tar utgangspunkt i nabovarsel om riving av bygningsmassen på Bryggmannsholmen (5/283). Hvis mangel på vedlikehold resulterer i at samfunnet gir tillatelse til å rive hele bygningsmassen, ser ikke Henningsvær Rorbuer noen hensikt i å frede kulturmiljøet i Henningsvær. De er bekymret for at en fredning av kulturmiljøet vil medføre en bevisst mangel på vedlikehold av bygningene for å øke verdien på tomtene i Henningsvær.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. Dersom det blir vedtatt en kulturmiljøfredning i Henningsvær, vil forskriften, i likhet med reguleringsplanen, sette skranker for rivning av bygninger innenfor fredningsområdet. Fredningsbestemmelsene gir i tillegg kulturminnemyndighetene anledning til å pålegge istandsetting i tilfeller hvor bygningene ikke blir vedlikeholdt. Vi gjør oppmerksom på at plan- og bygningsloven også gir hjemmel til å håndtere spekulativt forfall. Dette gjelder uavhengig av en eventuell fredning.

10. Nordland fylkeskommune, 14.12.2020, dokument 20/09940-32

Sammendrag av innspill:

Fylkeskommunen vil, etter avtale med Vågan kommune og Riksantikvaren, sende sin høringsuttalelse etter at Vågan kommune har tatt stilling til fredningssaken. Saken vil bli behandlet av Nordland fylkesting i april eller juni 2021, avhengig av når Vågan kommune behandler saken.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet og avventer fylkestingets behandling.

11. Cecilie Haaland og John Stenersen, 05.01.2021, dokument 20/09940-34

Sammendrag av innspill:

Ønsker kulturmiljøfredning av Henningsvær velkommen og har ingen innsigelser til fredningsforslaget. Det er viktig og høyst på tide at Riksantikvaren ser at kulturmiljøet er viktig, både for innbyggere og næringsdrivende og for hele Norge. Det kommer fint frem i formålsparagrafen at det er tatt hensyn til at Henningsvær er et levende lokalsamfunn med betydelig økonomisk verdiskapning, som er i kontinuerlig utvikling.

Cecilie Haaland og John Stenersen viser til at de har god erfaring med kulturminnemyndighetene og opplever at «vern gjennom bruk» blir godt ivaretatt i alle instanser.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet.

12. Vågan kirkelige fellesråd, 06.01.2021, dokument 20/09940-39

Sammendrag av innspill:

Ønsker at Henningsvær kirke og kirkens område tas ut av fredningen. Henningsvær sokn og Vågan kirkelige fellesråd er av den oppfatning at kirkens interesser allerede er ivaretatt gjennom kirkerundskrivet og annet gjeldende lovverk, og ønsker ikke en kulturmiljøfredning.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. En kulturmiljøfredning skal først og fremst ta vare på helheten og sammenhengen i miljøet. Kirken er interessant som en del av en større struktur og helhet, og ikke som en enkeltbygning. Den forteller om kirkens tilstedeværelse siden midten av 1800-tallet og den betydning kirken hadde i livet til fiskere og fastboende. Denne historien har en verdi for nasjonen som helhet, og er bakgrunnen for at kirken foreslås omfattet av kulturmiljøfredningen. Vi viser ellers til vår innledende merknad og våre kommentarer til innspill nr. 1. Innspillet om å ta ut kirka og kirkas omgivelser fra fredningen tas ikke til følge.

13. Gadus Norway AS, ved Rafal Szatanik, 07.01.2021, dokument 20/09940-40

Sammendrag av innspill:

Planlegger å rive tankene som er plassert på eiendommen 5/385. Tankene er ikke i bruk og inneholder ca. 15 000 liter dieselolje, som er farlige for miljøet dersom det oppstår lekkasje.

Det er også planer om å rive, eller flytte et gammelt båthus, som er i svært dårlig stand. Gadus Norway AS har også planlagt flere tiltak på eiendommen for å utnytte plassen i næring.

Gadus Norway AS har også planer om tiltak på eiendommen 5/28, blant annet istandsetting av tak og etablering av rom til ansatte inne i andre etasje over fryseriet. Det er også ønskelig å montere flytebrygge for å kompensere for dårlige liggeforhold.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet. Frem til en eventuell kulturmiljøfredning trer i kraft, er det den kommunale reguleringsplanen som bestemmer hvilke tiltak som kan gjennomføres på eiendommene. Det er også reguleringsplanen og plan- og bygningsloven som regulerer bruken og innvendige tiltak i bygningene. Forslaget til kulturmiljøfredning vil ikke hindre at det foretas vedlikehold og nødvendige reparasjoner, og åpner for at det kan gis dispensasjon fra fredningsbestemmelsene for tiltak som er nødvendige for utvikling og fortsatt drift av fiskerinæringen.

14. Venke og Rolf Hoff, 07.01.2021, dokument 20/09940-41

Sammendrag av innspill:

Viser til at det ikke var restriksjoner på hva som kunne gjøres på Henningsvær Fyr da dette ble kjøpt i 1998 og at de i 2009 ble tildelt Fortidsminneforeningen avdeling Nordlands bevaringspris for istandsettingen av fyrhusene.

Innsenderne av innspillet er skeptiske til hva en fredning vil kunne føre til angående ferdsel på eiendommen. De er også skeptiske til at lykten på fagverk erstattes med en kopi. De mener det er mer hensiktsmessig å sette tilbake den lykten som stod på taket av fyrbygningen frem til 1935.

Når det gjelder Kaviarfabrikken, har dette vært et dynamisk bygg som har endret seg etter bruk og behov. Det er ønskelig at dette også lar seg gjøre i fremtiden. Restaureringen av bygningen ble tildelt Norsk kulturminnefonds plakett for godt bevaringsarbeid i 2016 og Nordnorsk Arkitekturpris i 2020. Det nevnes at noe av bygningsmassen gikk på havet i en storm, og det kan være mulig at det blir ønskelig å ta den tilbake i en eller annen form. De håper at fredningen heller ikke vil være til hinder for utvikling av Kaviarfabrikken.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for innspillet og gratulerer med utmerkelsene dere har fått.

Fredningsforslaget gir ikke føringer for ferdsel på eiendommen. Dette reguleres av annet lovverk. Forskriften åpner for at det skal kunne gjøres dokumenterte tilbakeføringer. Det er også lagt til rette for at det skal kunne gis dispensasjon til endringer som er nødvendige for fortsatt drift og utvikling av næring. Dette gjelder også Kaviarfabrikken.

Når det gjelder fyrlykta på fagverk, mener Riksantikvaren at denne er viktig for å forstå Henningsværs betydning i norsk fiskerihistorie. Fyrlykten står rett ved siden av det gamle fyret fra 1857 og sammen forteller de om fiskerienes betydning for merkesettingen av norskekysten. Videre har lykten høy verdi som identitetsmarkør i Henningsvær.

Ut fra sikkerhetsmessige hensyn, og for å sikre lyktens opplevelsesverdi, er det i forskriften § 8 åpnet for at lykta på fagverk kan rives forutsatt at det settes opp en kopi. Når det gjelder utforming av kopien, skal denne godkjennes av forvaltningsmyndighetene før lykta rives. Innspillet når det gjelder fyrlykta tas ikke til følge.

15. Kystverket – Sørøst, 13.01.2021, dokument 20/09940-45

Sammendrag av innspill

- 1) Kystverket viser til tidligere kommunikasjon angående fyrlykta på Kvitvarden, og påpeker at deres primære ønske fremdeles er å fjerne den. Det understrekes at fyrlykta ikke var med i Kystverkets Landsverneplan for maritim infrastruktur fra 2009. En mulig fredning av fyrlykta på Kvitvarden ble ikke foreslått av Riksantikvaren i denne sammenhengen.
- 2) Kystverket foreslår at den øverste delen av fyrlykta bevares og flyttes til et sted hvor den kan inngå i et mer omfattende informasjonsopplegg. Dersom den blir revet, vil Kystverket sørge for at det blir foretatt en tilfredsstillende kulturminnefaglig dokumentasjon av fyrlykta og rivningsprosessen.
- 3) Dersom fyrlykta ikke blir tatt ut fra kulturmiljøfredningen, foreslås det at formuleringen i § 8 endres fra «*Det kan tillates rivning*» til «*Det tillates riving*.» Dette vil, etter Kystverkets oppfatning, tydeligere signalisere den kulturminnefaglige vurderingen i forskriften av fyrlykta som enkeltstående objekt.
- 4) Dersom det må settes opp en kopi, er det viktig at det kan benyttes moderne materialer og at kopien kan utformes på en slik måte at både produksjons- og vedlikeholdskostnadene blir minst mulig. Formålet med kulturmiljøfredningen gjør at det ikke skulle være grunn til å tilstrebe autenticitet hverken i materialbruk eller produksjonsmetode.
- 5) Kystverket viser til at de tidligere har tatt opp problemstillingen om forholdet mellom reguleringsplan og fredningen. Reguleringsbestemmelsene er til dels veldig strenge, og det kan dermed bli problematisk å få nødvendige tillatelser til å rive lykta. Kystverket mener at det, hvis fyrlykta blir inntatt som en del av fredningsområdet, vil være rimelig at det er bestemmelsene i fredningen som blir retningslinjene for forvaltningsmyndighetenes behandling av søknad om tiltak.
- 6) Kystverket har flere aktive navigasjonsinstallasjoner innenfor det foreslåtte fredningsområdet, og forutsetter at fredningen ikke vil være til hinder for etatens arbeid med drift og vedlikehold og eventuell nødvendig utvikling av disse. Kystverket går ut fra at det som sies om dispensasjon i forslaget til forskrift § 4 vil sikre muligheten for å etablere eventuelle nye navigasjonsinstallasjoner og liknende som etaten vil måtte ha behov for.

Riksantikvarens kommentar:

Vi takker for merknaden.

- 1) Fyrlykta er ikke foreslått fredet på grunn av dens egenverdi, men på grunn av den verdien den har som en del av det helhetlige kulturmiljøet. Fyrlykten er en viktig del av fortellingen om nordnorsk kyst- og fiskerihistorie. I landsverneplan for maritim

infrastruktur (vedtatt i 2016) ble 21 eiendommer med maritim infrastruktur fredet. Fire av disse eiendommene har fyrlykter – da altså på landsbasis.

- 2) Det er viktig at hele fyrlykta bevares der den står, da det er i kontekst med resten av kulturmiljøet den har sin verdi. Se også vår kommentar til innspill nr. 14.
- 3) I tråd med innspillet fra Kystverket, endres formuleringen i § 8 til "*Det tillates rivning av fyrlykta med fagverk på Kvitvarden under forutsetning av at det oppføres en kopi. Tiltak skal på forhånd godkjennes av forvaltningsmyndigheten, jf. § 10.*» Innspillet tas til følge.
- 4) Fredningsforslaget åpner for at andre hensyn enn autentisitet kan vektlegges, både med hensyn til materialbruk og produksjonsmetode. Riksantikvaren og Kystverket har hatt dialog om dette. Tiltaket skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten før den eksisterende lykta rives.
- 5) En forskrift om fredning etter kulturminneloven opphever ikke bestemmelsene i en reguleringsplan etter plan- og bygningsloven. Begge lovverkene gjelder, og det er alltid den strengeste bestemmelsen som skal legges til grunn.
- 6) Det er riktig at dispensasjonsbestemmelsen gjør det mulig å etablere nye installasjoner og liknende som er nødvendige for sikkerheten.